

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—, — Poštno-čekovni račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratom: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Trideset let zadružnega dela.

V dobi raznih jubilejev, ki se dandanes praznujejo več ali manj svečano, ne smemo iti brez zanimanja mimo jubileja ki se je slavil ali vsaj se bi moral slaviti 19. decembra leta 1929. Tega dne je namreč preteklo 30 let, odkar je bila ustanovljena Zadružna zveza v Ljubljani. V proslavo njene tridesetletnice bodi posvečeno vsaj nekaj besed.

Pomen zadružništva.

Gospodarstvo stavi na človeka toliko zahtev, da jim posameznik ni kos; treba je organično zbrati in združiti moči večjega števila ali množstva ljudi, da se morejo vse te zahteve izpolniti. Iz te potrebe so se rodile zadruge, ki se od drugih gospodarskih organizacij razlikujejo v tem, da so člani zadrug zvezani med seboj ne samo gmotno, to je s skupnimi gospodarskimi interesi, marveč tudi idejno, to je z istimi socialnimi in moralnimi življenjskimi vrednotami. Njihov namen je dajati poedincem gospodarsko oporo in podlago, obenem pa tudi vzbujati v njih stanovsko zavest, vzgojevati jih za vzajemno mišljenje in delovanje v njihovem stanu. Tu se dotika in krije zadružna misel z mislijo krščanskega solidarizma — (misli skupnosti) med posamezniki in stanovi človeške družbe. Ta misel skupnosti in vzajemnosti se najbolj kaže v kreditnih zadrugah, osobito o rajfajzenskih posojilnicah z neomejeno zavezo. Krščansko načelo vzajemnosti: »Vsi za enega in eden za vse,« ni v nobeni drugi socialni in gospodarski ustanovi tako lepo izvedeno, kakor v rajfajzenskih posojilnicah. — Samo tukaj je omogočeno, da se daje kredit po nizkih obrestih malim ljudem, kmetom, obrtnikom in delavcem za zboljšanje gospodarstva ali za pomoč v gospodarski stiski in bedi. Tukaj je tudi omogočeno, da se zbirajo nabirajo in upravljajo tisočaki in milijoni ljudskih prihrankov od preprostih zanesljivih in poštenih mož iz ljudstva za korist in napredek ljudskega gospodarstva, ne pa za dobiček. Če se zadruge vodijo po pravih načelih, so šole in vzgajališča reda, točnosti, gospodarstvenosti, treznosti in varčnosti. To je odvisno od načel tistih, ki vodijo zadruge, od njihovega socialnega mišljenja in od njihove liuhezni do bližnjega. Za-

družna zveza v Ljubljani in vse njene članice so prešinjene s tem duhom.

Zadružna zveza v Ljubljani.

Dne 19. decembra leta 1899 je bila Zadružna zveza v Ljubljani vpisana v združni register. Takrat se je imenovala Gospodarska zveza, leta 1903 pa je prevzela naslov Zadružna zveza. Kot svoj cilj si je stavila, da poleg izvrševanja zakonite revizije in varstva interesov posameznih zadrug vzdržuje tudi poslovne odnose med njimi ter da zlasti oskrbuje denarno izravnavo za vse pridružene ji članice. Ustanovila se je nova Gospodarska zveza, ki si je stavila kot nalogo, da kot centrala za nakup in prodajo oskrbuje blagovni promet za blagovne zadruge. Koncem leta 1904 je štela Zadružna zveza že 224 članic, med njimi 131 posojilnic. Število članic je naraščalo od leta do leta tudi na Štajerskem; vsled tega je bil l. 1907 za štajerske članice ustanovljen pododbor v Mariboru, ki še vedno živahno in uspešno deluje. Ob desetletnici Zveze je na občnem zboru leta 1910 predsednik dr. Krek mogel ugotoviti: »Sedaj nas je veliko, mogočna je naša armada, od nemške meje do Kotora se razteza moč našega zadružništva.« Koncem leta 1910 je Zveza štela 608 članic, med njimi 387 kreditnih. Leta 1913 je z dnem 31. oktobra ustavila svoje delovanje v Dalmaciji, kjer je ondotne njene članice prevzel dalmatinski Zadružni savez. Kljub izstopu dalmatinskih zadrug je koncem leta 1915 imela Zveza 585 članic, med njimi 356 kreditnih, 65 konsumnih, 39 mlekarskih, 62 živinorejskih, 31 kmetijsko-strojnih, 5 vinarških, 5 stavbinskih, 10 obrtnih in 9 raznih drugih. Po vojni so Zvezo čakale velike naloge, zlasti je Zveza uvidela potrebo širiti in poglobiti zadružno misel, ki so ji dogodki med in po vojni vsekali globoke rane. Ko se je sprožila misel, naj se osnuje za vso državo glavna zadružna zveza, je Zadružna zveza v obilni meri pospeševala tozadevna dela, in ko se je ta organizacija 14. junija 1919 osnovala, je bil za načelnika glavne zadružne zveze izbran predsednik ljubljanske Zveze dr. A. Korošec. Leta 1920 se je izoblikovala dolgoletna želja zadružnih krogov, da bi zadružništvo prišlo do lastnega bančnega sistema; ustanov-

vila se je Zadružna gospodarska banka. Leta 1921 je število članic Zveze precej padlo (leta 1920 članic 537, leta 1921 pa 480), ker so odpadle zadruge v tistih krajih, ki so prišli pod Italijo; odpadla je tudi večina koroških članic. Potem pa je število članic zopet začelo rasti ter je leta 1929 znašalo 578 članic z 1.519.060 Din deležev, vloge članic so znašale 172.771.942 Din, krediti pa 53.675.651 Din.

Iz tega bežnega, kratkega pregleda se vidi, kako uspešno je delovala Zadružna zveza. Ona je največ pripomogla k ustanovitvi široke mreže naših posojilnic, kreditne organizacije našega kmetijstva, ki je sedaj najtrdnjša zaslomba kmetijskega gospodarstva. Ona si je prizadevala ter si prizadeva, da ustvarja predpogoje za gospodarsko povzdigo važne panoge v našem gospodarstvu, to je domače obrti. Ona posveča svojo pozornost in podporo konsumnim zadrugam, ki imajo namen, da našemu delavstvu olajšajo njegov življenjski boj ter mu skušajo zadobiti vpliv in soodločevanje v gospodarstvu.

Slovenska duhovšina in zadružništvo. »Kmetijski list.«

Med najodličnejše in najbolj požrtvovalne zadružne delavce spadajo slovenski duhovniki. Od njih izhajajo ideje in izpodbude, oni so gonilna sila zadružnega dela, oni so razumni in požrtvovalni delavci v posameznih zadrugah. Brez njih naše zadružništvo ne bi bilo na tisti višini, na kateri je in s katero se dviga nad vse druge dele države. Brez njih bi ne bilo mogočnega gospodarskega preporoda našega naroda. — S častnimi pismenkami je v zgodovini našega ljudstva zapisano ime dr. Janeza Ev. Kreka, ki spada tudi med največje organizatorje našega ljudstva na gospodarskem in zadružnem polju. Dne 29. decembra 1902 je stopil na čelo Zadružne zveze ter je ostal njen predsednik do svoje smrti 8. oktobra 1917. Na prvem občnem zboru, ki mu je predsedoval, to je bilo 6. aprila 1903, je svoje stališče določil tako-le: »Naše stališče je, da je zadružništvo edino sredstvo za gospodarsko osvobodjenje in napredovanje slovenskega ljudstva. Zadružništvo uredi naše kreditne razmere in tako olajšuje bremena, koja je našemu ljudstvu naložil kapitalizem. Zadružništvo čuva tudi pravice producenta. Nikakor pa ni naš namen koga izpodrinuti, ki se pošteno živi, tudi ni naš namen

aničiti kak stan; uničiti pa hočemo odeduštvo, ceteruh je edini, ki ga hočemo in moramo izpodrinuti in uničiti, kjerkoli ga zasačimo.« Dr. Krek je neumorno deloval na polju združništva; ustanavljal je zadruge, prirejal podučne tečaje, dajal vedno nove izpodbude, vedno zanašal novo, čilo življenje v vrste združnih sotrudnikov. Po njegovi smrti je bil 25. oktobra 1917 za predsednika Zveze izbran dr. Korošec, ki še zdaj zavzema to mesto.

Serično teh velikih, zgodovinsko spričanih zaslug duhovščine za gospodarsko in kulturno povzdigo našega ljudstva je čudno, kako je mogel »Kmetijski list« v svojem članku v številki z dne 29. januarja 1930 zapisati te besede: »Pri tem (namreč zmagovitem boju zoper slovenski liberalizem) so si zmagoviti oficirji tega boja prilastili diktaturo nad vsem slovenskim javnim, gospodarskim in kulturnim življenjem: slovenska duhovščina ima odločilen vpliv v vseh vprašanih gospodarstva in politike. Ne proti krščanstvu in veri, kvečjemu za pravo krščanstvo in cer-

kev se borimo, ko hočemo v interesu slovenskega naroda, slovenskega kmeta — slovenske kulture — napraviti tej nekrščanski, gospodarsko in socialno škodljivi diktaturi konec.« Bobneče so te besede, pa tudi votle. Kako votle so, dokazuje med drugim tudi zgodovina tridesetletnega delovanja Zadružne zveze in njenih zaslug za slovensko ljudstvo. Saj so te zasluge v veliki meri — to je prav skromno izraženo — zasluge slovenskih duhovnikov. Pred intenzivnim (močnim in razsežnim) gospodarskim in združnim delovanjem slovenskega duhovništva — v zadnjih desetletjih preteklega stoletja — je vladala v Sloveniji gospodarska diktatura: bila je to, kakor je to dr. Krek prav lepo izrazil v zgoraj navedenih besedah na občnem zboru Zadružne zveze leta 1903, diktatura kapitalizma in odeduštva. Da pa je ta strahovita diktatura med slovenskim ljudstvom zlomljena, za to gre največja zahvala slovenskemu duhovniku: sinu slovenskega kmeta in slovenskega delavca.

V NAŠI DRŽAVI.

Kmetijsko posvetovanje. V poljedelskem ministrstvu v Beogradu so se vršila zadnje dni posvetovanja za pospeševanje kmetijstva. Najvažnejši sklepi te konference so ti-le: Da se izboljša prodaja poljedelskih proizvodov, bo pomagala država in banovine pri ustanavljanju zadrug. Žitarske zadruge, ki zgradijo javna skladišča, lahko dobijo kredit pri agrarni banki do 60 odstotkov vrednosti žita, ki ga posedajo v skladišču. Dobijo brezplačno na razpolago stavbeni material za skladišča. Na ta način kmetovalec ne bo prisiljen prodajati žito takoj po žetvi, ko imajo žita najnižjo ceno, ampak bo lahko čakal na ugodno priliko. Podpora bodo dobivale tudi vinogradniške zadruge. — Borba proti rastlinskim škodljivcem bo zelo velika briga vlade in banovin. Poljedelsko ministrstvo je že nabavilo večje število škropilnic za uničevanje škodljivega mrčesa.

Zboljšanje naših odnošajev z Bolgarijo in Italijo. Naši in bolgarski zastopniki, ki se posvetujejo v Sofiji, so sklenili, da lahko dvolastninski posestniki v Bolgariji in Jugoslaviji posestva medsebojno menjajo. Kdor do 1. maja 1930 tega ne bo storil, mu bo prodala posest posebna komisija. Dosežen je tudi sporazum glede nevtralne cone na obeh straneh. — Zboljšane so razmere z Jugoslavijo in Italijo v tem smislu, da je omogočen začetek pogajanj o vseh vprašanih ki še ovirajo prijateljske vezi.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Vladna sprememba na Španskem. Sedem let diktator Španije, general Primo de Rivera je odstopil, ker je grozila v Andaluziji revolucija vojske. Kralj je poveril sestavo nove vlade generalu Berenguero, ki je ustvaril novi kabinet iz vojaških in civilnih oseb-

nosti. Novo špansko vlado smatrajo kot povratek v zopetno ustavno življenje.

Slovaška ljudska stranka je izvolila ponovno za predsednika stranke dobro znanega duhovnika Hlinko.

Sovjetska Rusija v mučnem položaju. Zadnjič smo poročali, da je poplavljen cel Evropa s spretno ponarejenimi dolarji. V Berlinu so odkrili in dokazujejo, da so bili dolarji ponarejeni v moskovski državni tiskarni za tiskanje bankovcev in nato prenešeni po — ruskih agentih v Nemčijo. Vsega skupaj so pustili sovjeti natisniti za 2 in pol milijarde dolarjev. Vodstvo ponarejanja bankovcev so prevzeli trije ugledni člani sovjetske vlade. V štabu boljševiske vzhodne armade v Mandžuriji je bila poverjena celi vrsti zaupnikov naloga, da izmenjajo ponarejene bankovce za prave.

Izgredi v Indiji. Indijski nacionalisti razvijajo v zadnjem času propagando proti angleški nadvladi. Organizirali so po celi Indiji shode in demonstracije ter pozivajo indijsko prebivalstvo, naj se pridruži boju za neodvisnost. Prišlo je po mestih in na deželi do krvavih spopadov med policijo in demonstranti. — Tokratno indijsko gibanje je zelo resnega značaja in boljše organizirano nego vsa prejšnja.

Ura za celo življenje je prava »IKO« ali »OMIKO« ura iz lastne švicarske tovarne ur že 32 let svetovno znane solidne strokovne urarske tvrdke H. Suttner. — Ure, zlato ter srebrno robo se kupuje pri Suttnerju res dobro in poceni, ker že od 44 Din dalje se lahko dobi pravo švicarsko Anker-Remontoir-uro, ali pa že za 98 Din zapesno uro. Tvrdka pošlje svojo novo veliko ilustrirano domačo knjigo tudi našim čitateljem brezplačno, ako jo zahtevajo od tvrdke H. Suttner v Ljubljani št. 992.

DRUŽINSKO PRATIKO
za leto 1930 se dobite v vseh večjih trgovinah papirja, ako že niste nabavili isto do sedaj. 68
za leto 1930
Segajte pridno po njej.

Mučeništvo.

Pomen mučeništva za Cerkev.

Že v najstarejših časih so uživali oni kristjani, ki so dali za sveto vero življenje, ali zgubili premoženje in svobodo, kratko, se morali podvreči sodni preiskavi, posebno češčenje. Na priprošnje mučencev so polagali prvi kristjani veliko vrednost, slavili so njihov smrtni dan, zidali nad grobovi kapelice in najskrbnejše čuvali svete ostanke. V resnici je mučeništvo: 1. Zgodovinski dokaz za one resnice, na katere se naslanja krščanstvo: smrt in vstajenje Gospodovo in ustanovitev Cerkve. V te nauke so verjeli kristjani tako trdno, da je dalo nešteto ljudi življenje in to vsake starosti, stanu ter spola ter iz vseh raznih pokrajin. 2. Je mučeništvo dokaz za božjo moč Cerkev in to v dvojnem oziru. Prvič je usposobilo ljudi za to, da so darovali zanj življenje in to med najstrašnejšimi in najbolj dolgotrajnimi mukami. Drugič Cerkev ni bila uničena kljub vsemu že opisanemu preganjanju, koga cilj je bil: iztrebiti krščanstvo. S prelivanjem krščanske krvi so dosegle rimske oblasti ravno nasprotno, kar so nameravale, da se je krščanska vera vedno bolj širila in konečno osvojila celi svet.

Število mučencev.

Število mučenicov je zelo veliko. — Pod Neronom je umrla po poročilu rimskega zgodovinarja Tacita neizmerna množica. Drugi rimski pisatelj — pogan Plinij se ustraši v svojem poročilu glede števila onih (kristjanov), ki so prišli v nevarnost z izdajo zakonov proti kristjanom. Pod cesarjem Markom Avrelijem je bilo proti kristjanom toliko obtožnic, da jih niso zmogli sodniki. V preganjanju pod Dioklecijanom je bilo število mučencev tako ogromno, da ga je nemogoče imenovati. Meči so se skrhalo in zlomili in rablji so se utrudili, da so jih morali zamenjavati. V Egiptu so včasih na en dan usmrtili: 30, 40 do 100 kristjanov. Nekaj navadnega so bila usmrčenja v množinah.

Način mučenja

je bil posebno v zadnjih preganjanjih strašno krut in dolgotrajen. Kristjane so mučili tako-le: Križali s privezanjem ali pribijanjem, prebadali so jih, ali jih privezovali na vse mogoče načine. Nadalje so jim vezali na roke ter noge razne uteže, ali jih sramotno razgaljali. Zrtev so večkrat pritrčili na kolo in ga vrteli preko ostrih predmetov. Običajna je bila natezalnica, katero so poostri z užigi in kleščami. Po ječah so pustili kristjane stradati. Priljubljeno je bilo bičanje z vsemi mogočimi trdimi predmeti. Šibali so obsojene tako, da je odpadalo pod številnimi silovitimi udarci meso in so se videle kosti ter drobce. V navadi